

Sorø Akademi (illustrationerne IV, s. XII). Ialt omfatter NU 235 sange mod GU's 187.

Afslutning

Et herligt, til dels ukendt, stof er nu fremlagt og gjort tilgængeligt for enhver, der har lyst til at stifte bekendtskab med Heises kunst. NMJ nævner i sit forord til bind I en undersøgelse, der viser, at interessen for en nyudgave af Heises sange er stor i Danmark. Jeg kan tilføje, at det kun er Carl Nielsen, der kan konkurrere med Heise, når det gælder om at vække udenlandske sangeres interesse for den danske romance. Den antagelse bygger jeg dels på egne erfaringer, dels på udtalelser fra sangpædagogen Kristian Riis, der gennem næsten et halvt århundrede underviste mange udenlandske sangere.

Til sidst har jeg lyst til at sige, at studiet af NU har fyldt mig med beundring og taknemmelighed mod den forsker, der gennem en kæmpemæssig arbejdsindsats i en lang årrække her har givet os denne fornemme Heise-udgave at arbejde med.

Sten Høgel

Dan Fog: Hartmann-Katalog. Fortegnelse over I.P.E.Hartmanns trykte kompositioner. Dan Fog Musikforlag. København 1991. 189 s. – Dan Fog: Heise-Katalog. Fortegnelse over Peter Heises trykte kompositioner. Dan Fog Musikforlag. København 1991. 111 s.

Hartmann- og Heise-katalogerne er sidste skud på stammen af Dan Fogs fortegnelser over danske komponisters trykte værker. Bøgerne er samtidig de eneste fyldige oversigter over komponisternes værker og især deres udgivelseshistorie. Der er tale om håndbøger, som den danske musikverden længe har ønsket sig, og både disse og forfatterens tidligere fortegnelser bliver da også flittigt brugt. Hvad man derimod skal være – endog særdeles – opmærksom på er, at der ikke er tale om egentlige værkfortegnelser, der registrerer komponisternes samlede produktion. Men det er ikke primært Dan Fogs problem, da han i titlen tydeligt gør rede for bogens begrænsning på dette område. Læseren forledes dog let til at opfatte fortegnelserne som oversigter over komponisternes oeuvre, hvilket ikke er helt uproblematisk.

Forfatteren har gennemgået et enormt materiale, hvori der ikke alene indgår enkeltryk, men også forekomster i samlinger og musikperiodica. Det er imponerende at finde antologier som *Sangfuglen*, Mikkelsens *52 tostemmige Sange* eller

Børnenes Julegave. Den tidsmæssige afgrænsning for medtagne tryk er dog ikke helt klar. Grænsen synes generelt at gå ved komponistens dødsår, men heldigvis medtager Dan Fog også førsteudgaver fra senere perioder. Enkelte gange nævnes ligeledes senere bearbejdelser som f.ex. Heise: Solveigs sang af *Peer Gynt* for sang og guitar fra 1901 (nr. 37), mens de mange optryk af både Hartmanns og Heises sange i sangbøger for diverse besætninger ikke medtages – naturligt nok. Som regel kan man finde udgaver af værket fra 1800-tallet første gang det udkommer for en ny besætning.

Fortegnelserne fortæller mange historier bl.a. om komponistens foretrukne genrer, om de benyttede danske og udenlandske forlag, om udgivelsestid, om dedikationer og dermed berøringsflader. Dan Fog har valgt at sætte besætning og delvis genre som ordningselement for nodeudgaverne. For begge komponister synes dette naturligt, især med hensyn til Heise, der ikke selv forsynede sine værker med opustal. Inden for hver besætningsgruppe er udgivelsesåret det ordnende princip.

Dette følger bøgernes idé om at fortælle værkernes udgivelseshistorie, og på samme grundlag har Dan Fog medtaget samlede udgivelser af komponisternes værker som et selvstændigt nummer i fortegnelsen, selvom de overvejende bringer allerede trykte satser. Vokalværkerne i Heise-fortegnelsen er konsekvent forsynet med henvisning til den gamle eller nye udgave af *Romancer og Sange*, fordi de er nemme at finde her, men så behøver man ikke også oplysninger om forekomsten i *Danmarks Melodibog* eller *Folkehøjskolens Melodibog*. Hartmanns lille *Stambogsblad i D-dur* (nr. 48) får en selvstændig indførsel på trods af førstetrykket i *Hartmanns Melodier* (nr. 218), og på samme måde opstår der problemer med satsen *Snart er Natten svunden*, som oprindeligt er skrevet til festspillet *Syvsoverdag*, men får sit eget nummer (99a), da den findes trykt særskilt og i øvrigt har haft en livlig tilværelse løsrevet fra syngespillet.

Hvor der hos Hartmann klogt nok ikke skelnes mellem koraler og åndelige sange, kan der samme sted opstå problemer med placeringen, når disse kirkelige satser kan udføres såvel enstemmigt med orgel eller klaver som for kor a cappella eller med akkompagnement endda til tider med messingblæsere. Et enkelt værk *Her samles to Hjerter* (nr. 67/168) findes to steder, fordi udgivelserne er væsensforskellige, men ellers har Dan Fog valgt at samle de kirkelige satser under ét, hvad der eliminerer problemet. Til gengæld skelnes der i de verdslige sange ikke mellem originale kompositioner og folkeviseudsættelser. Et eksempel er Heises *Seks Sange i Studentersangforeningens Sangbog 1873* (nr. 82), hvor kilden til folkeviseudsættelserne (Berggreen) omhyggeligt nævnes. Lige overfor (som nr. 84) findes endnu to af Heises arrangementer, to russiske folkeviser, men her er Berggreen ikke med, selvom sangene klart er taget fra hans folkevisesamling bd. 8 (2. udgave). En værkfortegnelse ville afsløre, at Hartmanns *Slumrer sødt i Slesvigs Jord* (nr. 107) oprindeligt er skrevet for blandet kor med akkompagnement, men da den blev populær – og udgivet – i besætningen TTBB a cappella, figurerer den her i denne skikkelse og det fremgår ikke, at originalbesætningen er en anden.

Vanskeligheder med samme værk i forskellige besætninger eller revisioner forstærkes, når der som her er tale om at klarlægge, hvordan værkerne blev udgivet. Flere sange i samme samling får ét nummer, mens sange i samme musikperiodica dog forskelligt hæfte figurerer under to numre. Tværgående samlinger, der henter deres stof fra forskellige tidligere udgivelser, kan ligeledes volde problemer. Heldigvis er henvisningerne som regel gode, men måske kunne nogle registre have klaret sagen nemmere. Jeg savner dog en uddybning af numrene i Hartmanns nr. 222 og en henvisning fra folkevisen i hans nr. 198/1b til nr. 92.

De enkelte værker er opført konsekvent med relevante oplysninger og en afskrift af titelbladet samt informationer om forlag, trykkested, pris, pladenummer, sidetal og format. En god og overskuelig facon, når man blot har orienteret sig i et par numre. Har værket eller samlingen ikke i sig selv en titel, forsyner Dan Fog den med en arbejdstitel og i mange tilfælde også en tysk oversættelse. Til gengæld bringes som nyttigt stof ofte de tyske førstelinier og oplysninger om oversættere både den ene og den anden vej.

Datering af trykkene er et kapitel for sig. Dan Fog er pioner inden for forskningen i dansk nodetryk og kan ofte placere udgivelserne i en bestemt måned. Også noder uden pladenummer dateres. Mellem numrene skjuler der sig morsomme udgivelseshistorier, som f.ex. den næsten føljeton-agtige fremkomst af Hartmanns *Valkyrien* og *Thrymskviden*. Derudover forsynes værkerne til en vis grad med såvel kompositionsår som dato for førsteopførelse. Det kan være praktisk for at se, hvor hurtigt et værk blev trykt, og om dette skete i forbindelse med en opførelse. Men så må det gennemføres mere konsekvent, og det kræver en meget stor arbejdsindsats, som nok nærmere hører hjemme i en egentlig værkfortegnelse end her. Mange af kompositionsårene for Hartmanns værker kan aflæses i Richard Hoves bog om komponisten, men f.ex. mangler datering af de *To trestemmige Mandssange* (nr. 90), der publiceredes i *Sange for Studenterforeningen* fra 1833. Et kort blik på manuskriptet på Det Kgl. Bibliotek viser, at sangene er komponeret til denne sangbog. Førsteopførelsen for en række af småsatterne er næsten umulig at fastslå, men et værk som Hartmanns *Dryadens Bryllup* (nr. 52), der kom frem i Musikforeningen i 1859, er forholdsvis nem at tidsfæste. De store værker som Hartmanns *Liden Kirsten* og Heises *Drot og Marsk* fylder flere sider i den grundige redegørelse for de mange udgaver og også Hartmanns *Flyv, fugl, flyv* (nr. 119) omtales indgående. Her bringes en lang liste af værker bygget på denne sats, men hvis det skulle være praksis burde f.ex. G.C. Bohlmanns *Potpourri over melodier af J.P.E. Hartmann og Niels W. Gade (Musikalsk Nyheds Recreation, 24. årg., nr. 4, WH)* nok også være medtaget.

Dan Fog bringer herudover realia-noter til mange af numrene. Nogle steder er de helt nødvendige som f.ex. i forbindelse med en datering (Hartmann nr. 28) eller en revision af værket (Hartmann nr. 196). Andre gange er teksten for lang, f.ex. hele Heises brev til H.C.Andersen i forbindelse med *Jylland mellem tvende have* (Heise nr. 20) eller oplysningerne om Grieg i Hartmanns nr. 115. En enkelt fejl har indsneget sig i Hartmanns nr. 74a *Den Danske Lund*, der er skrevet til Frederik VII og Mariane af Mecklenburg-Strelitz's indtog i 1841 og ikke, som

angivet, til Christian IX og Dronning Louise. Generelt hører oplysninger som disse til i en værkfortegnelse.

Alle instrumentalværkerne er forsynet med oplysninger om satsbetegnelse og toneart samt i mange tilfælde om besætning. Disse informationer kan man godt savne hos vokalsatserne og værker i den dramatiske genre. Vokalværkerne kan have teksten som entydig identifikation, men finder man en udenlandsk gendigtning, er det ikke muligt ud fra Dan Fogs fortegnelse med sikkerhed at fastslå dens danske titel. Sådanne spørgsmål må henvises til en værkfortegnelse med incipit – som ville være for meget i denne sammenhæng, men en takt- og toneartsbetegnelse ville hjælpe én på vej. Det samme gælder for den dramatiske musik, hvor man i visse tilfælde kan blive i tvivl om, hvor meget musik, der egentlig er til det pågældende skuespil. I Hartmanns *Olaf den Hellige* (nummer 193) ville en kort fortegnelse over satserne være ønskelig og i sammes *Yrsa* (nr. 201) kunne man få det indtryk, at ouverturen var for 4-hændigt klaver, hvilket trykningen af partitur og stemmer tilbageviser. Derimod skal der stå – hvad der også gør – at førsteudgaven er for 4-hændigt klaver.

Man kan altid supplere sådanne fortegnelser, men i de foreliggende tilfælde kun med småting. Mest problematisk er nok udeladelsen af Hatting, Krabbe og Schiødt's udgivelse i faksimile af Hartmanns 1. symfoni i g-mol i Garlands serie *The Symphony 1720-1840*, ser. F, vol. VI fra 1983. Fra Hartmanns samtid kan nævnes romancen *Hvad toner gennem Skoven i Nattens Vind?*, der kom som nodebilag til 5. bind, 1. hæfte af *Brage og Idun*, i 1842. Generelt medtages meget få af Edition Egtveds udgivelser. Forlaget har ofte taget hidtil utrykte kompositioner op, og vi får derfor nogle tryk fra 1960'erne og 70'erne som f.ex. Heises *En Sommeraften* (Solen af sin vandring træ), der heller ikke er med i fortegnelsen. Til gengæld medtages lidt overraskende Hartmanns operafragment *Kong Saul* (nr. 192), der ikke er trykt. Generelt må man imidlertid fastslå, at fortegnelserne er meget omfattende, og at de let kan anvendes som fyldestgørende lister.

Begge bøger er forsynet med særdeles gode registre over titler og førstelinier samt personer. Både danske og udenlandske overskrifter er medtaget, og personerne er angivet med årstal og stillingsbetegnelse. Registret over Hartmanns koraler og åndelige sange findes nu s. 96-98 som indledning til afsnittet om disse værker, men det måtte godt figurere bag i bogen, så man ikke risikerede ved en hurtig gennembladning slet ikke at opdage det. Enkelte steder har der indsneget sig trykfejl (mest enkelt-tal), som når det oplyses, at Asger Hamerik blev født i 1943, og når årstallene for kendte personligheder som Gebauer og Ploug mangler helt.

Man må stadig stille en fuldstændig værkfortegnelse over både Hartmanns og Heises værker langt oppe på ønskeseddelen, men et sådant arbejde er meget omfattende. Indtil da er man godt hjulpet med Dan Fogs bøger og enhver beskæftigelse med 1800-tallets danske musikliv vil medtage forfatterens fortegnelser som en vigtig litterær kilde.

Anne Ørbæk Jensen